

HUDUDIIY INNOVATSION G'OYALAR BANKINI RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI

Toshkent amaliy fanlar universiteti o'qituvchisi

Maxamadiyev Mexroj Mardon o'g'li

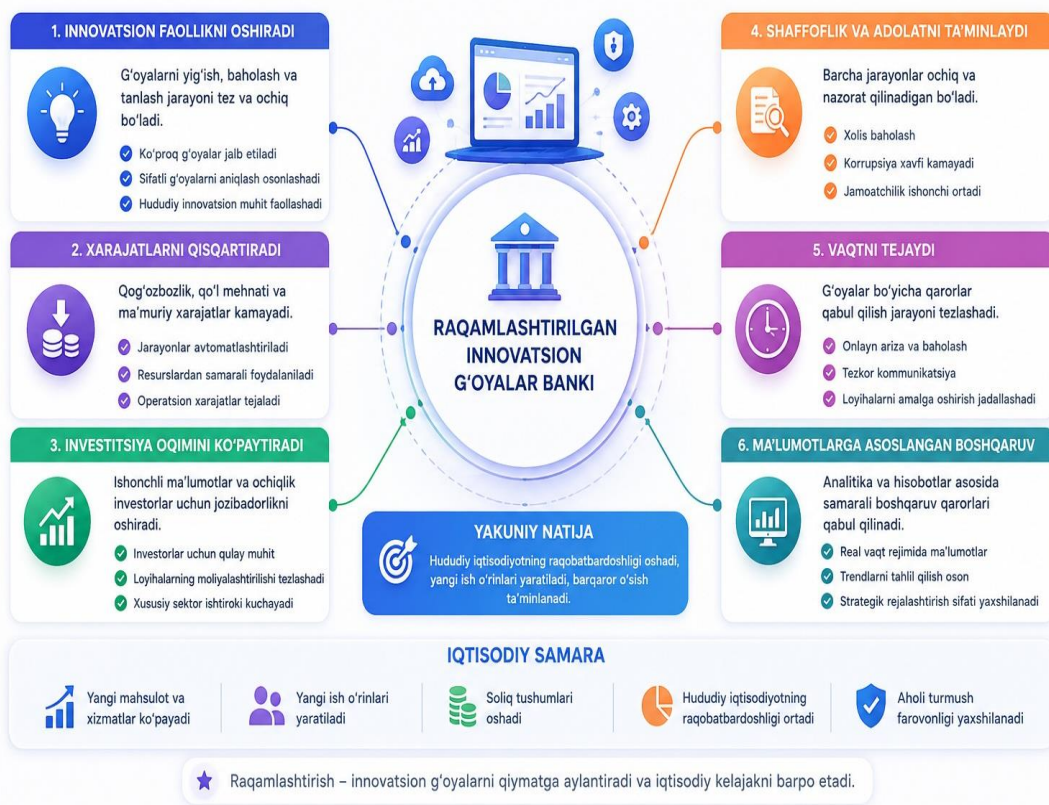
mehrojmaxamadiyev55@gmail.com,

<https://orcid.org/0009-0006-2829-1630>

Annotatsiya: Ushbu maqolada hududiy darajada innovatsion salohiyatni oshirish va g'oyalar bankini raqamli platformaga o'tkazishning iqtisodiy samaradorligi tadqiq etiladi. Maqolada raqamlashtirish jarayoni innovatsion loyihalarni saralash va moliyalashtirish vaqtini qisqartirishi, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirishi hamda investorlar va startaplar o'rtasidagi aloqani optimallashtirishi asoslab berilgan. Shuningdek, hududiy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishda raqamli g'oyalar bankining o'rni va uning YAHD (yalpi hududiy mahsulot) o'sishiga ta'siri tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: raqamlashtirish, innovatsion g'oyalar banki, hududiy iqtisodiyot, investitsiya, iqtisodiy samaradorlik, platforma, startap.

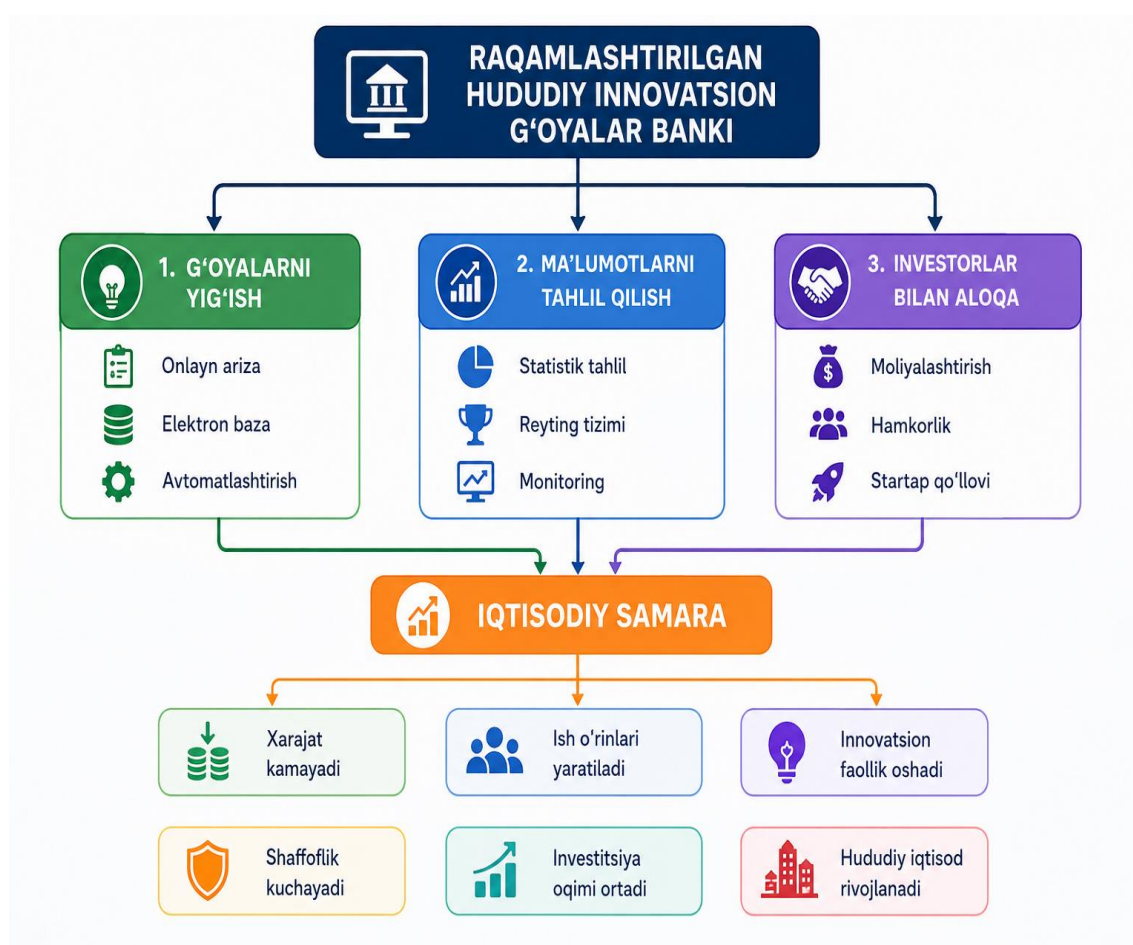
Hududiy innovatsion g'oyalar bankini raqamlashtirish jarayoni iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning fundamental asosi bo'lib, u quyidagi ustuvor yo'nalish orqali iqtisodiy qiymat yaratadi. Hududiy innovatsion g'oyalar bankini raqamlashtirish jarayoni iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning fundamental asosi bo'lib, u quyidagi to'rtta ustuvor yo'nalish orqali iqtisodiy qiymat yaratadi.[1,2]Investorlar loyihalarning texnik tayyorgarlik darajasini (TRL - Technology Readiness Level) real vaqt rejimida kuzatishi natijasida, investitsiya risklari uchun ajratiladigan "risk mukofoti" (risk premium) pasayadi. Bu esa loyihaning umumiy tannarxini arzonlashtiradi.

1-rasm. Hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishda "G'oyalar banki"ning o'rni

“Raqamlashtirilgan innovatsion g'oyalar banki”ning asosiy afzalliklari va iqtisodiy samaradorligini quyidagicha tizimlashtirish mumkin. 1-rasmda G'oyalarni yig'ish va tanlash jarayoni tezlashadi hamda hududiy innovatsion muhit faollashadi. Qog'ozbozlik va ma'muriy xarajatlar kamayib, resurslardan samarali foydalaniladi. Shaffof ma'lumotlar bazasi hisobiga investorlar uchun qulay muhit yaratiladi. Korrupsiya xavfi kamayadi va barcha jarayonlar jamoatchilik nazoratida bo'ladi.

Onlayn ariza topshirish va qaror qabul qilish jarayonlari sezilarli darajada jadallashadi. Real vaqt rejimidagi ma'lumotlar asosida strategik rejalashtirish sifati yaxshilanadi. Kutilayotgan iqtisodiy samara loyihaning yakuniy natijasi sifatida quyidagi ko'rsatkichlar belgilangan. Yangi ish o'rinlari yaratilishi va aholi farovonligining oshishi. Soliq tushumlari hajmining ko'payishi. Soliq tushumlari hajmining ko'payishi.

2-rasm. Raqamlashtirilgan innovatsion g'oyalar bankining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik modeli

“Innovatsion g'oyalar banki”ning ishlash mexanizmini va uning natijadorligini yanada aniqroq struktura ko'rinishida ifodalaydi. Ushbu rasm asosida loyihaning mohiyatini quyidagi tezislarni orqali tushuntirish mumkin[3]. Raqamlashtirilgan hududiy innovatsion g'oyalar banki"ning qanday ishlashi va jamiyatga qanday foyda keltirishini ko'rsatib beruvchi yaxlit operatsion modeldir. G'oyalarni yig'ish bu kirish nuqtasi bo'lib, unda onlayn arizalar qabul qilinadi. Ma'lumotlar yagona elektron bazaga jamlanadi va barcha jarayonlar inson omilisiz avtomatlashtiriladi. Ma'lumotlarni tahlil qilish yig'ilgan loyihalar statistik tahlildan o'tkaziladi. Reyting tizimi orqali eng istiqbolli g'oyalar ajratib olinadi va ularning amalga oshirilishi doimiy

monitoring qilinadi. Investorlar bilan aloqa bu bosqichda saralangan g'oyalar uchun moliyalashtirish manbalari topiladi. Startaplarni qo'llab-quvvatlash va tadbirkorlar bilan hamkorlik o'rnatish orqali loyihalar biznes darajasiga olib chiqiladi. Iqtisodiy samara (Natijaviylik) Ushbu uchta bosqichning muvaffaqiyatli integratsiyasi bevosita iqtisodiy samaraga olib keladi. Rasmning pastki qismida ushbu samaradorlikning 6 ta asosiy yo'nalishi ko'rsatilgan. Xarajatlar kamayishi ma'muriy va operatsion xarajatlarning optimallashtirishi. Ish o'rinlari yaratilishi yangi loyihalar hisobiga bandlik darajasining oshishi. Innovatsion faollik jamiyatda yangi g'oyalar ishlab chiqishga bo'lgan rag'batning ortishi. Shaffoflikning kuchayishi jarayonlarning ochiqligi va nazorat ostida bo'lishi. Investitsiya oqimi chet el va mahalliy sarmoyalarning ko'payishi. Hududiy iqtisodiy rivojlanish viloyat yoki tumanning umumiy iqtisodiy ko'rsatkichlari yaxshilanishi. O'tkazilgan tadqiqot va taqdim etilgan modellar tahlili shuni ko'rsatadiki, hududiy innovatsion g'oyalar bankini raqamlashtirish shunchaki texnik yangilanish emas, balki hudud iqtisodiyotini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiquvchi strategik zaruriyatdir. Tadqiqotning yakuniy natijalari quyidagi xulosalarni shakllantirish imkonini berdi. Operatsion samaradorlik va xarajatlar optimallashtirish g'oyalarni yig'ish, elektron baza yaratish va jarayonlarni avtomatlashtirish orqali qog'ozbozlik hamda ma'muriy xarajatlar sezilarli darajada qisqaradi. Bu resurslardan yanada samarali foydalanish va operatsion xarajatlarni tejash imkonini beradi. Investitsion jozibadorlik va shaffoflik raqamli platforma barcha jarayonlarning ochiqligi va nazorat qilinishini ta'minlaydi, bu esa korrupsiya xavfini kamaytiradi va jamoatchilik hamda investorlar ishonchini orttiradi. Natijada, xususiy sektor ishtiroki kuchayadi va loyihalarni moliyalashtirish jarayoni jadallashadi. Ma'lumotlarga asoslangan strategik boshqaruv analitika va hisobotlar bazasida real vaqt rejimidagi ma'lumotlarni tahlil qilish imkoniyati yaratiladi. Bu trendlarni aniqlash va hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha yuqori sifatli strategik qarorlar qabul qilishga xizmat qiladi. Ijtimoiy-iqtisodiy multiplikativ samara raqamlashtirilgan tizimning yakuniy natijasi yangi ish o'rinlari yaratilishi, yangi mahsulot va xizmatlar ko'payishi hamda soliq tushumlarining oshishida namoyon bo'ladi. Bu ko'rsatkichlar hududiy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirib, aholi turmush farovonligini yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 5 oktabrdagi PF-6079-sonli "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni. <http://www.lex.uz>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 17 martdagi PQ-4642-sonli "Toshkent shahrida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. <http://www.lex.uz>
3. Nureev R.M., Karapaev O.V. Innovatsion g'oyalar bankini shakllantirish va raqamli axborotdan foydalanish. – Moskva: Ekonomika, 2020.
4. Valentey S.D. Raqamli iqtisodiyotni shakllantirishning muammolari va katta ma'lumotlar (big data)dan foydalanish tajribasi. – Moskva: Rossiya Iqtisodiyot Universiteti, 2019.
5. Berdiqulov B., Ibragimov R. Innovatsion faoliyat asoslari. -T.:Ilm Ziya, 2020. — 288 b.
6. Alimov A. Innovatsion boshqaruv va axborot tizimlari. — T.: TATU, 2021.